Υπογεννητικότητα λόγω αξιών της κοινωνίας... (Απόσπασμα άρθρου της Madeleine Bunting στην 'The Guardian')

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 15 Μαρτίου, 2006

"*...ο εαυτός που μας ώθησαν να αναπτύξουμε στη διάρκεια της εκπαίδευσης και των πρώτων νεανικών μας χρόνων είναι ακατάλληλος για να γίνει γονιός.*

Η συζήτηση για την υπογεννητικότητα, επομένως, δεν μπορεί να περιορίζεται στη γονεϊκή άδεια και στους βρεφονηπιακούς σταθμούς. Έχει να κάνει με τις αξίες που αναγνωρίζει και προωθεί η κουλτούρα μας.

...οι μητέρες έχουν καταλήξει να θεωρούνται καταδικασμένες σε κοινωνική αποτυχία μέσα σε μια κουλτούρα όπου κυριαρχούν ο καταναλωτισμός και η εργασιομανία. Το να είσαι μητέρα δεν προκαλεί θαυμασμό - μόνο το να είσαι λεπτή ή το αφεντικό παρά το ότι είσαι μητέρα. Η μητρότητα έγινε ένα είδος μειονεκτήματος, που οφείλεις να το ξεπεράσεις."

Μια έγκυος επτά μηνών -φαινόταν από το μέγεθος της κοιλιάς της- βρισκόταν σ' ένα δείπνο με φίλους. Ένας απ' αυτούς τής είπε ότι ήταν πολύ τυχερή που περίμενε παιδί. Κι εκείνη τον ευχαρίστησε, λέγοντάς του πως ήταν ο πρώτος άνθρωπος που της είχε πει κάτι τέτοιο. Είναι ένα χαρακτηριστικό περιστατικό, γιατί δείχνει πόσο η εγκυμοσύνη έχει πάψει να είναι αφορμή συγχαρητηρίων αλλά προκαλεί, αντίθετα, αγωνιώδη ερωτήματα για τη φροντίδα του παιδιού, τη δουλειά και τις άδειες. Παρατηρείστε πώς η αναγγελία μιας εγκυμοσύνης μεταξύ γυναικών ακολουθείται εντός ολίγου από ερωτήματα του τύπου: «Και τι θα κάνεις τώρα;» Έχουμε αντικαταστήσει την παμπάλαια ανησυχία για την απειλή στη ζωή της μητέρας που αντιπροσώπευε ο τοκετός με ένα νέο -και αρκετά ισχυρό- άγχος όσον αφορά τη φροντίδα του παιδιού.
Αυτό το άγχος βρίσκεται στη βάση της υπογεννητικότητας, όπως διαπιστώνεται από τους αρμόδιους φορείς - την πτώση του ρυθμού γεννήσεων κάτω από το επίπεδο της διατήρησης του πληθυσμού. Πώς συμβαίνει σε κοινωνίες τόσο καλά εφοδιασμένες, από υλική και ιατρική άποψη, για να διευκολύνουν τη γέννηση και την ανατροφή των παιδιών να είμαστε τόσο απρόθυμοι να χαρούμε τη νέα ζωή που έρχεται στον κόσμο;

Προκατάληψη και ανταρσία

Η απάντηση, θα έλεγα, είναι ότι η κουλτούρα μας, η νοοτροπία μας, έχει διαποτιστεί από μια προκατάληψη εναντίον της απόκτησης παιδιών. Στο φαινόμενο αυτό οφείλεται ένα σημαντικό μέρος του προβλήματος της υπογεννητικότητας. Η μόνη παρηγοριά είναι οι θεαματικές καθημερινές πράξεις ανταρσίας, χάρη στις οποίες χιλιάδες μωρά καταφέρνουν ακόμα να γεννιούνται σε κοινωνίες όπως η βρετανική.
Ίσως φανεί παρατραβηγμένος αυτός ο ισχυρισμός· αφήστε με λοιπόν να εξηγήσω. Η μεροληψία εναντίον των γεννήσεων -αυτός ο «αντιγεννητισμός», όπως θα μπορούσαμε να τον αποκαλέσουμε- είναι ενσωματωμένη σε πολλές από τις επιρροές που καθορίζουν την ταυτότητα και τις προσδοκίες μας, τις απόψεις μας για την επιτυχία και την καλή ζωή. Είναι πρόδηλη στην καταναλωτική και την εργασιακή κουλτούρα μας. Το πρόβλημα με τη μητρότητα (και σε μικρότερο βαθμό την πατρότητα) είναι ότι την πληρώνουμε με την αποτυχία -ή, τουλάχιστον, με τον συμβιβασμό- στον ρόλο μας ως καταναλωτές και εργαζόμενοι.
Είσαι, λοιπόν, καλή μητέρα σε αναλογία με το πόσο άχρηστη καταναλώτρια είσαι. Όπως είπε μια φίλη, ξεχωρίζεις αμέσως τη μαμά στο γραφείο από το ότι φοράει σακάκι περσινής μόδας...

Αντίθεση με προσδοκίες

Το ζήτημα είναι ότι η απόκτηση παιδιών έρχεται σε αντίθεση με όλες τις προσδοκίες της κουλτούρας μας. Ας γυρίσουμε στο σημείο απ' όπου άρχισα - την αγωνία που προκαλεί η εγκυμοσύνη όσον αφορά τη φροντίδα του παιδιού. Το άγχος αυτό δεν προκαλείται μόνο από την έγνοια για τη διαθεσιμότητα υποδομών φροντίδας, βρεφονηπιακών σταθμών κ.λπ. Υπάρχει επειδή η εγκυμοσύνη σαμποτάρει τρία χαρακτηριστικά που αξιολογούνται πολύ ψηλά στη σύγχρονη κοινωνία.
Πρώτα πρώτα, την ανεξαρτησία: η εγκυμοσύνη προαναγγέλλει μια τουλάχιστον σχέση εξάρτησης και συνήθως συνεπάγεται και άλλες εξαρτήσεις, από συζύγους, μητέρες, νταντάδες κ.λπ. Όμως, εσύ έχεις περάσει τα προηγούμενα δέκα χρόνια προσπαθώντας να ξεριζώσεις κάθε ίχνος εξάρτησης, δικής σου από άλλους και άλλων από σένα.
Δεύτερον, η εγκυμοσύνη έχει να κάνει με μια μακροπρόθεσμη δέσμευση, και έχοντας αποφύγει τέτοιες δεσμεύσεις (συχνά ακόμα και με τον σύντροφό σου), νιώθεις πολύ αμήχανα μπροστά σ' αυτή την προοπτική.
Τέλος, το βρέφος που κυοφορείς σημαίνει ένα πράγμα στα σίγουρα: τον περιορισμό των επιλογών σου, και η δυνατότητα επιλογής είναι πλέον ενσωματωμένη στην ιδέα που έχεις για μια ζωή που αξίζει να τη ζήσεις.
Μ' άλλα λόγια, ο εαυτός που μας ώθησαν να αναπτύξουμε στη διάρκεια της εκπαίδευσης και των πρώτων νεανικών μας χρόνων είναι ακατάλληλος για να γίνει γονιός. Τι χρησιμότητα έχει αυτός ο ανεξάρτητος, αδέσμευτος, ανέμελος εαυτός, όταν έχεις μπροστά σου πέντε χρόνια σκληρού συναισθηματικού μόχθου για να βοηθήσεις ένα παιδί ν' αποκτήσει αυτοπεποίθηση; Από τη στιγμή που υπάρχει ένα μωρό στην κούνια, χρειάζεσαι σταθερότητα, αφοσίωση, ευαισθησία, ακόμα και

αυταπάρνηση - όλα τα χαρακτηριστικά που τα προηγούμενα χρόνια τα θεωρούσες βαρετά ή, ακόμα χειρότερα, κατάλληλα για αποτυχημένους. Εκείνα που ήθελες να κατακτήσεις για τον εαυτό σου -αυτοπεποίθηση και αυτοέκφραση- πρέπει να φροντίσεις να τ' αποκτήσουν τα παιδιά σου.

Οδυνηρό παράδοξο

Η συζήτηση για την υπογεννητικότητα, επομένως, δεν μπορεί να περιορίζεται στη γονεϊκή άδεια και στους βρεφονηπιακούς σταθμούς. Έχει να κάνει με τις αξίες που αναγνωρίζει και προωθεί η κουλτούρα μας. Το οδυνηρό παράδοξο είναι ότι, ενώ οι γυναίκες στον ανεπτυγμένο κόσμο έχουν απελευθερωθεί από τα δεσμά της βιολογίας -αντίθετα με τις γυναίκες σε πολλές χώρες της Αφρικής και της Ασίας που αποκτούν κοινωνική υπόσταση μόνον αν φέρουν στον κόσμο παιδιά-, οι μητέρες έχουν καταλήξει να θεωρούνται καταδικασμένες σε κοινωνική αποτυχία μέσα σε μια κουλτούρα όπου κυριαρχούν ο καταναλωτισμός και η εργασιομανία. Το να είσαι μητέρα δεν προκαλεί θαυμασμό - μόνο το να είσαι λεπτή ή το αφεντικό παρά το ότι είσαι μητέρα. Η μητρότητα έγινε ένα είδος μειονεκτήματος, που οφείλεις να το ξεπεράσεις.
Το γεγονός ότι έχουμε ακόμα τόσες γεννήσεις στη Βρετανία -και σε άλλες χώρες με την ίδια νοοτροπία- είναι απορίας άξιον. Ορισμένοι κυνικοί θα έλεγαν ότι είναι ο θρίαμβος της βιολογίας πάνω στην κουλτούρα - είμαστε προγραμματισμένοι να αναπαραγόμαστε έτσι κι αλλιώς. Προτιμώ μια πιο ρομαντική ιδέα: ότι πρόκειται για ένα είδος λαϊκής ανταρσίας, μέσω της οποίας τα κυρίαρχα ήθη ενός ανελέητου καταναλωτικού καπιταλισμού παρακάμπτονται από την ενστικτώδη γνώση εκατομμυρίων γυναικών (και ανδρών) για το τι πραγματικά σημαίνει αγάπη και πληρότητα - δέσμευση, αφοσίωση, κατάφαση στη ζωή και, πάνω απ' όλα, το προνόμιο να ανατρέφεις την αθωότητα.

(Πηγή: 'Καθημερινή' 11/3/2006)